

ความเป็นมาของปัญหา

หลวงวิจิตรวาทการ นับเป็นนักปราชญ์สามารถคนหนึ่งของประเทศไทย เพราะเป็นผู้มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในศิลปและวิทยาการเกือบทุกด้าน ทุกสาขาวิชา เช่น การทูต การเมืองและการปกครอง การศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี อักษรศาสตร์ เภสัชศาสตร์ สังคมศาสตร์ ตลอดจน ศิลปะ ดนตรี วรรณคดี และการละคร นอกจากนี้ยังสามารถนำความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และประเทศชาติได้เป็นอย่างดี¹

หนึ่งในค่าน้ำหนักการงานนั้น หลวงวิจิตรวาทการ เคยดำรงตำแหน่ง เลขานุการเอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงปารีส และมีตำแหน่งสำคัญ ๆ หลายตำแหน่งในสมัยต่อมา เช่น เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาประวัติศาสตร์สากลในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย² สอนประวัติศาสตร์การปกครองและประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของไทย ทั้งในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ

¹ฉันท อยุธยาโพธิ์, "คำนำ," นิพนธ์บางเรื่องของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ สมัยดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร (พระนคร, กรมศิลปากร, 2505), หน้า 1.

²ประกาศเกียรติคุณของ อาณา พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ ในการรับพระราชทานปริญญาบัตรคุณวุฒิตต (กิตติมศักดิ์) แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันพฤหัสบดีที่ 5 กรกฎาคม 2505, " วิจิตรวาทการอนุสรณ์ เล่ม 2 รวบรวมและจัดพิมพ์โดยคณะรัฐมนตรี (พระนคร, สำนักนายกรัฐมนตรี, 2505), หน้า 89.

มหาวิทยาลัยอื่น¹ เป็นผู้บรรยายในโรงเรียนเสนาธิการทหารบก และวิทยาลัย
ป้องกันราชอาณาจักร² รวมทั้งเคยดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร ตำแหน่ง
เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศญี่ปุ่น อินเดีย สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย และ
ยูโกสลาเวีย เป็นผู้รักษาการผู้ประสานการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการ
เมือง ตำแหน่งรัฐมนตรีก็เคยดำรงอยู่หลายตำแหน่ง เช่น รัฐมนตรีว่าการกระ
ทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง และกระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น
ตำแหน่งสุดท้ายของท่านคือ ปลัดบัญชาการสำนักนายกรัฐมนตรี

นอกจากตำแหน่งหน้าที่ราชการดังกล่าวแล้ว หลวงวิจิตรวาทการ ยัง
ได้ประพันธ์หนังสือ ตำรา นวนิยาย บทละคร บทความ และบทเพลง ฯลฯ มี
จำนวนไม่น้อยกว่า 200 เล่ม เช่น หนังสือประวัติศาสตร์สากล ศาสนาสากล
วิชาแปดประการ ห่วงรัก-เหววลึก บทละครเรื่องเลือดสุพรรณ อานุภาพพอลุน
รามคำแหง บทความเรื่องแสงสว่างในความมืด เรื่องนักรบทูต เพลงดนตรีระกูด
ไทย ต้นเด็กชาวไทย และเพลงรักเมืองไทย เป็นต้น ทั้งยังเป็นนักปาฐกถาที่
มีชื่อเสียงอีกด้วย³

ด้วยเหตุนี้เอง หลวงวิจิตรวาทการ จึงได้รับพระราชทานปริญญาบัตร
คุณวุฒิ จิตกิตติมศักดิ์ทางการทูต ปริญญาเศรษฐศาสตรบัณฑิตคุณวุฒิ จิตกิตติมศักดิ์
และปริญญาอักษรศาสตรคุณวุฒิ จิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหา
วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามลำดับ

¹ คำประกาศเกียรติคุณของ ฯพณฯ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ ในพิธี
รับพระราชทานปริญญาบัตรคุณวุฒิ จิตกิตติมศักดิ์ทางการทูต ณ หอประชุมมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 23 กุมภาพันธ์ 2504, " วิจิตรวาทการอนุสรณ์ เล่ม 2
หน้า 86.

² เรื่องเกม, หน้า 90.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 89-90.

หลวงวิจิตรวาทการ มีความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึง
 เลือกเขียนเรื่อง "ชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมของหลวงวิจิตรวาทการ"
 เป็นวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณ-
 ารักษ์ศาสตร์ เพราะผู้วิจัยชอบอ่านและศึกษาชีวประวัติบุคคลสำคัญอยู่แล้วเป็น
 ปกตินิสัย และงานวิจัยเรื่องนี้ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาคนความมาก่อน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการทำงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติของหลวงวิจิตรวาทการ ในด้านการค้าเนินชีวิต
 การศึกษา การงาน และการประพันธ์
2. เพื่อรวบรวมรายชื่อผลงานวรรณกรรมของหลวงวิจิตรวาทการทั้งหมด
 พร้อมทั้งเขียนบรรณนิทัศน์สังเขปเฉพาะสาขาวิชาปรัชญา ศาสนา สังคมศาสตร์ และ
 ประวัติศาสตร์
3. เพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมทางวิชาการของหลวงวิจิตรวาทการ ด้าน
 ปรัชญา ศาสนา สังคมศาสตร์ และประวัติศาสตร์
4. เพื่อรวบรวมและจัดข้อมูลอย่างมีหลักเกณฑ์อันจะอำนวยความสะดวกแก่
 บรรณารักษ์ นักศึกษา ตลอดจนผู้นสนใจทั่วไปที่จะศึกษาเรื่องราวของหลวง
 วิจิตรวาทการ สืบเนื่องกันโดยตลอด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์สัมพันธ์ประเภทสารคดีเชิง
 วิชาการ¹ ของหลวงวิจิตรวาทการ โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

¹สารคดีเชิงวิชาการ เป็นบทประพันธ์ประเภทที่ให้ความรู้ในแง่ต่าง ๆ
 ทางวิชาการ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยจัดให้บทประพันธ์ด้านปรัชญา ศาสนา สังคม
 ศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ของหลวงวิจิตรวาทการ เป็นบทประพันธ์ประเภทสารคดี
 เชิงวิชาการ

1. ศึกษาชีวประวัติของหลวงวิจิตรวาทการ ในด้านการดำเนินชีวิต การศึกษา การงาน และผลงานประพันธ์ โดยจะเน้นเฉพาะในด้านประวัติศาสตร์

2. ศึกษาและวิเคราะห์หัตถประพันธ์ประเภทสารคดีเชิงวิชาการในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ

2.1 ด้านเนื้อหาสาระ

2.2 ด้านประเพณีปัญหา

2.3 ด้านทัศนคติและมโนธรรม

2.4 ด้านลักษณะรูปแบบและคุณภาพของการพิมพ์

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะเป็นการรวบรวมผลงานทางวิชาการของหลวงวิจิตรวาทการ ทางกานปรัชญา ศาสนา สังคมศาสตร์ และ ประวัติศาสตร์ โดยคิดสร้างแบบวิเคราะห์งานประพันธ์ชิ้นเป็นครั้งแรก ผู้ที่สนใจด้านนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการค้นคว้าอ้างอิงศึกษาผลงานวรรณกรรมของนักเขียนอื่นต่อไป อีกประการหนึ่ง การศึกษาเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งการศึกษาทางคานบรรณารักษศาสตร์ ทางคานวรรณกรรมไทย ตลอดจนทางคานประวัติศาสตร์อีกด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ค้นคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสาร หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงานการประชุม บันทึกอัตชีวประวัติ และสิ่งพิมพ์ รัฐบาล เอกสารกึ่งกวางไคจากหอสมุดส่วนตัวของหลวงวิจิตรวาทการ กองบรรณสารกระทรวงการต่างประเทศ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร หอสมุดวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร หอสมุดคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดประชาชนของเทศบาลนครกรุงเทพสาขาซอยพระนาง หอสมุดประชาชนของกองการศึกษาผู้ใหญ่ กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดฉะเชิงเทรา และสำนักพิมพ์ เสริมวิทย์บรรณาการ ซึ่งเป็นแหล่งที่พิมพ์หัตถประพันธ์ของหลวงวิจิตรวาทการ แห่ง

เดี๋ยวในปัจจุบัน โดยจัดรายชื่อเรื่องพิมพ์ทั้งหมดตามแบบแผนการลงบรรณานุกรม
เขียนลงในบัตรขนาด 3 นิ้ว x 5 นิ้ว แล้วนำมาแบ่งหมวดหมู่ตามระบบการจัดหมู่
หนังสือแบบทศนิยม หรือเรียกว่าแบบคิวอี้ (Dewey Decimal Classification)
พร้อมทั้งอ่านและเก็บรวบรวมสาระของบทประพันธ์ในคานที่จะวิจัย คือ คานปรัชญา
ศาสนา สังคมศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ตลอดจนเขียนบรรณนิทัศน์ของบทประพันธ์
ดังกล่าวลงในบัตรขนาด 5 นิ้ว x 7 นิ้ว

2. การสัมภาษณ์: ได้สัมภาษณ์ผู้ใกล้ชิดหลวงวิจิตรวาทการ ได้แก่ ภรรยา
ญาติ และเพื่อนสนิท ผู้ทรงคุณวุฒิคนอื่น ๆ ที่เคยศึกษาและมีความสนใจในงานของ
หลวงวิจิตรวาทการ มีบุคคลที่ได้อินสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

- 2.1 คุณหญิงประภาพรระพี วิจิตรวาทการ (ภรรยา)
- 2.2 ศาสตราจารย์รอง เยาวมานนท์ ศาสตราจารย์
แผนกวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2.3 นายเฉลิม วัฒนปฤดา หัวหน้ากองในกระทรวงการต่าง
ประเทศ กรมพิธีการทูต (น้องตางมารดา)
- 2.4 นายจันทน์ วัฒนปฤดา บรรณาธิการเอกหอสมุดแห่งชาติ
(เป็นบุตรอาของหลวงวิจิตรวาทการ)
- 2.5 นางกิมเหล็ง สุภาพิภักตร์ (วัฒนปฤดา พี่สาว) และนางมาลี
รัตนไธย (กิมไฉ่ วัฒนปฤดา น้องสาว)
- 2.6 หลวงบริหารบุรีรัตน์ อดีตศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร
(เพื่อนสนิท)
- 2.7 นายเสวีชัย พันธรังษี บรรณาธิการฝ่ายต่างประเทศหนังสือ
พิมพ์ชาวไทย (ผู้ใกล้ชิด)
- 2.8 นายชิน ชุมชุม วิทยากรพิเชษกรมวิทเศสทหาร (อดีตเลขา
นุการสวนแก้ว)
- 2.9 นางสาวปราณี สำราญวงศ์ หัวหน้าแผนกวิทยาลัยนาฏศิลป์
วิทยาลัยนาฏศิลป์

3. การสร้าง ตำรา วิเคราะห์ ในการสร้างเครื่องมือเพื่อวิเคราะห์ หนังสือคานปรัชญา ศาสนา สังคมศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือสารคดีทั้งในกานเนื้อหาและคุณลักษณะอื่น ๆ จากวารสาร และหนังสือเล่มสำคัญ ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศหลายเล่ม เช่น

3.1 คำว่าเรียงความชั้นสูง ของนายเปลื้อง ณ นคร

3.2 คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์ ของนายเปลื้อง

ณ นคร

3.3 วรรณกรรมไทยปัจจุบัน ของนายกระแสร มาดยาภรณ์

3.4 คำบรรยายความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรม ของศาสตราจารย์

กุหลาบ มัลลิกะมาส

3.5 วรรณวิพากษ์ ของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

3.6 วรรณคดีและวรรณกรรมปัจจุบัน ของนายสุวิวงศ์ พึ่งไถ่บุญลอย

3.7 ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย ของผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์

สีเทา พินิจภูวดล และคนอื่น ๆ

3.8 การเลือกหนังสือและโศกทัศน์วิภาษ ของนางสาววิจิตร

อินทรกาแหง

3.9 วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ ของนายวิทย์ กิระกริยานนท์

3.10 คู่มือบรรณารักษศาสตร์ ของนางแมนมาศ ขวลิศ และนาง

สิรินทร์ ขวงโชติ

3.11 "แนวคิดนักเขียนไทย 2475-2488," วรรณกรรมเพื่อชีวิต

ของนายเสถียร จันทิมาธร

3.12 Living With Book ของ Haines, Helen E.

3.13 Building Library Collections ของ Carter, Mary Duncan and Bonk, Wallace John.

3.14 Book Selection for School Libraries ของ Wofford, Azile.

3.15 "Evaluating Textbook for Elementary Social Studies: Criteria for the 'Seventies,'" Social Education ของ Nichols, Arthur S. and Ochoa, Anna เป็นต้น แล้วรวบรวมหลักเกณฑ์ คึงกล่าวสร้างเครื่องมือวิเคราะห์ขึ้น โดยนำไปให้ครูทรงคุณวุฒิท่านต่าง ๆ หลาย ท่าน เช่น ท่านการประพันธ์ ท่านปรัชญา ท่านบรรณารักษศาสตร์ และอาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัยพิจารณาตรวจแก้ไข จนทุกฝ่ายได้ตรวจแก้ไขและเห็นพ้องตกลงกัน แล้วว่าเหมาะสมและถูกต้อง จึงได้นำมาเขียนใหม่ให้สมบูรณ์. เพื่อถือเป็นเกณฑ์ในการจัดทำตารางวิเคราะห์หนังสือสารคดีเชิงวิชาการต่อไป

4. วิเคราะห์ผลงานประพันธ์ประเภทสารคดีเชิงวิชาการของหลวงวิจิตรวาทการ ทางด้านปรัชญา ศาสนา สังคมศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระ (The Knowledge Component) ด้านประเทืองปัญญา (The Intellectual Component) ด้านทัศนคติและมโนธรรม (The Attitude and Value Component) และด้านลักษณะรูปแบบและคุณภาพของการพิมพ์ (Format and Quality of Typographic Design) พร้อมทั้งสรุปผลการวิเคราะห์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย